

TISKOVÉ OZNÁMENÍ

Úmrtí čestného doktora VŠE v Praze Miltona Friedmana

Vysoká škola ekonomická v Praze s upřímnou lítostí oznamuje úmrtí nositele svého čestného doktorátu a nositele Nobelovy ceny za ekonomii pana Miltona Friedmana, jež zemřel dne 16.listopadu 2006 ve věku 94 let v San Francisku.

Milton Friedman byl jedním z nejuznávanějších ekonomů 20. století. V roce 1976 získal Nobelovu cenu za přínos v oblasti teorie spotřeby, historie a teorie peněz a za komplexní analýzu stabilizační politiky. V dubnu 1997 mu Vysoká škola ekonomická v Praze udělila titul „doctor oeconomiae honoris causa“.

Miroslav Karlíček

Vysoká škola ekonomická v Praze
Oddělení public relations
Tel.: 224 098 541, mobil: 731 124 440
E-mail: karlm@vse.cz

Milton Friedman

(<https://knihovna.vse.cz/nobel/Friedman/>)

Milton Friedman se narodil 31. července 1912 v Brooklynu v New Yorku. Rodiče, emigranti ze Zakarpatské Ukrajiny, se v roce 1913 přestěhovali do Rahway (New Jersey), kde M. Friedman navštěvoval veřejnou základní školu a kde také v roce 1928 dokončil středoškolská studia. V té době mu zemřel otec, přesto ho rodina podpořila v rozhodnutí studovat na vysoké škole za předpokladu, že si ji bude financovat sám.

V roce 1939 se oženil se spolužačkou z university Rose Directorovou, která mu od té doby byla i aktivním spolupartnerem v profesionální činnosti. Jejich syn David je známým profesorem ekonomie. Svými přednáškami a publikacemi mimo jiné zábavnou a snadnou cestou přibližuje základní ekonomické myšlenky široké veřejnosti („Hidden Order – The Economics of Everyday Life.“ Harper Business, 1996).

Na Rutgers University, kterou absolvoval v roce 1932, se M. Friedman původně specializoval na matematiku s úmyslem stát se pojistným matematikem. Později se však začal zajímat o ekonomii a výsledkem bylo, že absolvoval universitu s oběma specializacemi. Na universitě se také setkal s Arthurem F. Burnsem, který ovlivnil jeho chápání ekonomického výzkumu a stal se rozhodující osobností jeho dalšího vývoje, a Homerem Jonesem, který ho uvedl do rigorózní ekonomické teorie. Po absolutoriu pokračoval Friedman díky stipendiu ročním postgraduálním studiem na University of Chicago (1932–1933) a později na Columbia University, kde se seznámil s přístupy k ekonomické vědě, zcela odlišnými od přístupů Chicaga (rigorózní matematická ekonomie, institucionální ekonomie, empirická ekonomie).

Další rok strávil M. Friedman jako asistent Henryho Schultze v Chicagu. V té době navázal také celoživotní přátelství se svými dvěma spolužáky – s Georgem J. Stiglerem a W. Allenem Wallisem. V roce 1935 následoval Wallise a odešel do Washingtonu, kde pracoval v National Resources Committee na přípravě rozsáhlé studie o rozpočtech spotřebitelů. Vzešla z toho mj. jedna ze dvou hlavních součástí jeho pozdější práce „Theory of the Consumption Function“. Od roku 1937 působil M. Friedman jako asistent Simona Kuznetse v National Bureau of Economic Research, kde vznikla druhá součást této práce. V letech 1941–1943 pracoval na

ministerstvu financí, kde se zabýval daňovou politikou válečného období, a v letech 1943–1945 jako matematický statistik na Columbia University. Po válce nastoupil na University of Minnesota a v roce 1946 na University of Chicago, kde působil až do konce své aktivní kariéry. Společně s A. F. Burnsem současně pracoval M. Friedman v National Bureau of Economic Research, kde zkoumal úlohu peněz v hospodářském cyklu. Kombinace těchto dvou institucí byla vysoce produktivní a výsledkem byla většina jeho prací.

Od začátku šedesátých let byl M. Friedman stále více aktivní ve veřejné sféře. V letech 1966–1983 psal pravidelný komentář o aktuálních ekonomických problémech pro Newsweek (vyšlo knižně pod názvem „Dismal Performance“). Široká veřejnost byla také seznámena prostřednictvím televize s jeho knihami „Free to Choose“ (10 dílů v roce 1980) a „Tyranny of the Status Quo“ (3 díly v roce 1984). Byl jedním z členů výboru ekonomických poradců během presidentské kampaně senátora B. Goldwatera (1964), R. Nixona (1968) a R. Reagana (1980) i členem řady dalších komisí. Přes četné nabídky na různá místa ve Washingtonu však jeho hlavním zájmem zůstala vědecká práce spojená s pedagogickou činností a výchovou mnoha vynikajících ekonomů v Chicagu.

M. Friedman byl rovněž členem mnoha prestižních institucí jako například American Economic Association, Western Economic Association, American Philosophical Society a National Academy of Sciences. Jeho práce byla také oceněna řadou čestných titulů universitami z celého světa a byl mimo jiné i nositelem čestného titulu Doctor Honoris Causa VŠE (1997).

V roce 1977 rezignoval M. Friedman na aktivní vyučování na University of Chicago, nadále však udržoval kontakty s katedrou a podílel se na její vědecké činnosti. Současně působil jako samostatný vědecký pracovník na Stanford University. Podle svých vlastních slov neodešel z ekonomie, pouze z určitého typu práce. Vzhledem ke specializaci a bouřlivému rozvoji ekonomie, zvláště pak ekonometrie, se necítil být expertem co se týká nových metod a technik. Přestože například řada studií Federal Reserve Bank of Chicago z jeho práce vychází, M. Friedman se jimi již z těchto důvodů nezabýval. Stejně tak si nečinil nárok na vytvoření „zásadního ekonomického díla“. Podle jeho mínění hlavní příspěvky vědeckých pracovníků vznikají během prvních deseti let jejich práce v určité oblasti vědy a i on sám své nejdůležitější práce vytvořil ve čtyřicátých až šedesátých letech (přestože ne všechny byly v té době publikovány). V dalších letech své myšlenky již pouze obohacoval, případně pozměňoval.

Ekonomií se M. Friedman zabýval stále a vyjadřoval se k nejrůznějším otázkám současnosti jako například školství USA („Public Schools: Make Them Private.“ Washington Post, 19.2.1995), úloha Mont Pelerin Society v devadesátých letech ve vztahu k postkomunistickým zemím, problematika jednotné měny EU apod. V posledních letech také intenzivně pracoval spolu se svojí ženou Rose na pamětech.

Se jménem M. Friedmana jsou spojeny především termíny „Chicagská škola“ a „monetarismus“. Jeho ekonomické teorie se dostaly prakticky do celého světa a ovlivnily zejména v sedmdesátých letech myšlení politiků v řadě zemí.

Největším Friedmanovým přínosem v oblasti metodologie je jeho esej „Metodologie pozitivní ekonomie“ (1953), ve které byl ostře formulován rozdíl mezi pozitivní a normativní ekonomikou a byly položeny základy instrumentalismu, jenž představuje jeden z neplodnějších metodologických přístupů soudobé ekonomie.

V oblasti čisté ekonomie je nejdůležitější Friedmanův přínos do makroekonomie, i když i jeho mikroekonomická učebnice „Teorie cen“ je považována za mimořádně kvalitní. Výsledkem Friedmanova zájmu o problematiku spotřeby je kniha „Teorie spotřebních funkcí“ (1957), ve které byl originálně odlišen permanentní a tranzistorní důvod, což spolu s paralelně vzniklým Modiglianiovým modelem životního cyklu představuje základ analýzy spotřeby (a úspor) do dnešní doby.

Jádrem Friedmanova příspěvku je však oblast peněz, peněžní politiky, inflace a nezaměstnanosti. Jeho reformulace kvantitativní teorie peněz (sborník „Studie o kvantitativní teorii peněz.“ Chicago, 1956) přináší obhajobu peněz a jejich významu pro růst a rovnováhu ekonomiky. Tuto koncepci, původně nazývanou kvantitativní teorie peněz, později monetarismus, M. Friedman postupně rozvíjel v celé řadě článků a knih. V oblasti teorie inflace a zaměstnanosti zásadně přispěl k popření jednoduché keynesiánské hypotézy Phillipsovy křivky.

V oblasti empirické analýzy stojí za zmínku zejména Friedmanova teorie spotřebních funkcí, která je považována za mistrovskou ukázkou empirické analýzy. Za zcela rozhodující příspěvek je všeobecně označována jeho „Peněžní historie Spojených států, 1867-1960“ (1963), kterou napsal společně s A. J. Schwartzovou a na kterou navázala po dvaceti letech další, doplňující práce, srovnávající zkušenost USA a Velké Británie za stejně dlouhé časové období.

Od počátku své vědecké kariéry vystupoval M. Friedman v oblasti hospodářské politiky jako zastánce minima státních zásahů do ekonomiky, a proto věnoval mnoho času analýze příčin, chyb a nezdarů běžně prováděné makroekonomické stabilizační politiky. V řadě prací dokazoval, že z mnoha důvodů státní intervence nevede ke stabilizaci ekonomiky, ale sama jí dává destabilizační impulsy. Zásadně vystupoval zejména proti fiskální politice a jako jediné prakticky užitečné východisko navrhoval velmi jednoduchou peněžní politiku, založenou na principu dlouhodobého udržování fixního tempa růstu nabídky peněz. Základní přístupy formuloval již v textu „Peněžní a fiskální rámec pro stabilizační politiku“ (1948). Svoji koncepci obhajoval v řadě dalších publicistických i striktně vědeckých prací.

V oblasti základních otázek teorie komparativních ekonomických systémů je se jménem M. Friedmana spojena rigorózní analýza tržní ekonomiky a kapitalistického ekonomického systému a kritiky ekonomických systémů, založených na netržní logice. Světověznámou je jeho kniha „Kapitalismus a svoboda“ (1962), která se stala povinnou četbou pro celé generace ekonomů. Obdobný text „Svoboda volby“ vyšel jako světový bestseller v roce 1980.

Milton Friedman byl nepochybně jedním z nejvýznamnějších ekonomů druhé poloviny 20. století. Pravděpodobně neexistuje nikdo jiný, kdo by tak zásadním způsobem zasáhl do tolika oborů ekonomie jako on. V každém z nich zanechal generace přežívající příspěvek a ovlivnil uvažování ekonomů na celém světě, a to jak svých stoupenců, tak i svých odpůrců.

Milton Friedman, guru monetarismu a génius ekonomické svobody, jak bývá nazýván, zemřel 16. 11. 2006 ve věku 94 let.